

УДК 342.95

DOI <https://doi.org/10.32782/pyuv.v3.2025.7>**С. Ю. Гоцалюк***orcid.org/0000-0002-6776-3307**кандидат юридичних наук,**доцент кафедри адміністративного, фінансового та банківського права**Приватного акціонерного товариства «Вищий навчальний заклад**«Міжрегіональна Академія управління персоналом»*

ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМОК ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Постановка проблеми. Забезпечення законодавчої діяльності енергозбереження на сьогодні є пріоритетним напрямком інтеграції України до Європейського Союзу. Визначальними на сучасному етапі є необхідність удосконалення енергозбереження та визначення нових підходів, змін нормативно-правової бази і практичних дій, а також саморегулювання в галузі електроенергетики. Зазначений курс передбачає нові підходи та засоби впливу на удосконалення існуючих сьогодні енергозберігаючих технологій, адміністративно-правового регулювання електроенергетики. Дестабілізуючим чинником на шляху України до ЄС, безсумнівно, є повномасштабна війна, розв'язана державою-агресором на українській землі. Захищаючи, власні інтереси, набуває актуальності потреба здійснення вибору нашого народу на користь розуму, у розв'язанні глобальних проблем сучасності та суспільного прогресу шляхом розвитку відновних джерел енергії.

Метою статті є проведення аналізу законодавчого забезпечення адміністративно-правових засад електроенергетики в Україні, окреслення основних інструментів їх регулювання, виниклих з потреб інтеграції нашої держави до ЄС. Саме ці факти обумовлюють дослідження низки питань щодо закріплення правовідносин в забезпеченні енергоенергозбереження в Україні.

Актуальність теми дослідження полягає в необхідності удосконалення правового забезпечення електроенергетичної галузі в Україні. Зазначений курс нашої держави на євроінтеграцію передбачає суттєві зміни підходів до існуючого правового регулювання державної енергетичної галузі сучасної економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Слід наголосити, що сьогодні в Україні існує необхідність впровадження дієвих законів, спрямованих на посилення власної енергетичної незалежності та формування енергетичного законодавства, як одного цілого, задля створення потужних важелів, здатних забезпечити енергетичну безпеку держави. Саме забезпечення адміністративно-правового регулювання енергозбереження створює умови для

розвитку економічної самостійної держави. Наразі, особливе наукове зацікавлення ґрунтується на виокремленні наступних категорій: «адміністративно-правова охорона», «адміністративно-правовий захист».

Сьогодні дослідження адміністративно-правових засад забезпечення шляхів енергозбереження в Україні потребують нових дієвих підходів та значного осучаснення. Слід зазначити, що, передусім, енергетична галузь повинна бути забезпечена належним чином сучасними енергоефективними технологіями об'єднаними кваліфікованими кадрами.

18 червня 2017 р. № 605-р Кабінет Міністрів України схвалив «Енергетичну стратегію України на період до 2050 року [10], де йде мова, перш за все, про необхідність зростання економічного енергетичного сектора промисловості та сталого розвитку електроенергетики нашої держави. Досягти цього можливо шляхом внесення змін до діючого законодавства України, зокрема шляхом правового забезпечення саморегулювання в енергетичній галузі, використання новітніх технологій, залучення інвестицій, індивідуального підходу до вирішення ситуативних проблем на місцях керівниками. Зазначені аспекти є першочерговими в умовах цивілізаційного розвитку нашої держави.

Питання законодавчого забезпечення енергозбереження на шляху інтеграції України до ЄС досліджено недостатньо. Загалом проблематика адміністративної відповідальності у сфері енергозбереження та теоретичні підходи широко представлені у працях сучасних вчених, зокрема, О.М. Бандурки, О.В. Говоруна, О.М. Губрієнко, І.О. Личенко, Є.В. Пономаренко.

В складній ситуації сьогодення очевидно, що даний період має характеризуватись підвищенням державного контролю в галузі енергозбереження, формуванням електроенергетичного законодавства в цілому, вдосконалення юридичної відповідальності в цій галузі, перегляді системи адміністративних проступків – деліктів: «Саме енергозбереження на державному рівні є дієвим засобом попередження правопорушень у паливно-енергетичному комплексі України» [7].

Чинну нормативно-правову базу України нещодавно доповнили постановою Верховної Ради ЗАКОН УКРАЇНИ Про енергетичну ефективність (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2022, № 2, ст. 8), пов'язана з принциповою роллю електроенергетики в системі правового регулювання та направлена на формування електроенергетичного законодавства в цілому, а також розробку заходів енергетичної незалежності нашої держави [8]. Особливий наголос зроблено на раціональному використанні електроенергетики. Саме ця сфера державної діяльності потребує регулювання на державному рівні та водночас чітких відповідних дій в зазначеній галузі. Особливий інтерес становить думка О. Гончаренко, щодо способу осучаснення регулятивних процесів в енергетичній галузі України: «саморегулювання пропонує нові підходи впливу, які можуть бути не менш ефективними і не потребують затвердження шляхом задіяння механізму держави» [4, с. 40–45].

Шляхом удосконалення законодавчого забезпечення енергозбереження розглянуті проблеми мають відбуватися з урахуванням загальних тенденцій та напрямків руху нашої держави до інтеграції з Європейським Союзом.

Загальний курс України на децентралізацію безпосередньо передбачає використання енергоефективних технологій та залученням іноземних інвестицій в енергетичну галузь, що сприятиме ефективному функціонуванню ринку електроенергії, впровадження сучасних стандартів виробництва.

В складних умовах сьогодення, вкрай небезпечними є доволі розповсюджені адміністративні проступки, пов'язані з вимогами користування електроенергією. В багатьох випадках не можливо класифікувати порушення правил користування електроенергією за статтею 103-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення (доповнено статтею 103-1 згідно з Указом ПВР № 2444-11 від 27.06.86; із змінами, внесеними згідно із Законом № 55/97-ВР від 07.02.97; в редакції Законів № 2598-IV від 31.05.2005, № 2119-VIII від 22.06.2017) [6].

«Порушення правил користування електроенергією відрізняється від злочину, який класифікується за статтею 188-1 «Викрадення електроенергії і теплової енергії «шляхом її самовільного використання» Кримінального кодексу України. Сьогодні актуальними завданнями нашої держави є створення чіткої структури адміністративно-правових норм на шляху забезпечення енергозберігаючих засобів як норм адміністративного права та підвищення їх ефективності. Слід враховувати й те, що в багатьох випадках об'єктивна сторона правопорушення полягає у нехтуваннях «Правил експлуатації електричних мереж» затверджених Кабінетом Міністрів постановою від 27.12.2022 № 1455 [9].

Негативним чинником, що безпосередньо впливає на режим законності у сфері електроенергетики, є адміністративне правопорушення. Для чіткого розуміння поняття «адміністративного правопорушення» у галузі електроенергетики необхідно виділити існуючі види юридичної відповідальності, такі як адміністративно-правову та міжнародно-правову, цивільно-правову та кримінально-правову відповідальності.

Грунтовно, щодо особливостей правопорушень в галузі електроенергетики як предмету злочину, зауважує С.А.Вельможний «Специфіка предметного злочину посягання за злочинами про викрадення електричної енергії шляхом її самовільного використання полягає в тому, що електрична енергія не є предметом матеріального світу (річчю), а лише атрибутом, властивістю матеріальних об'єктів і не може бути відділена від інших матеріальних цінностей» [2].

Однією з найважливіших, на сьогодні, існуючих адміністративно-правових проблем, негайно потребуючих вирішення є необхідність здійснення адміністративно-правових актів, захищаючих інтереси нашої держави на міжнародному рівні та кожного українського громадянина окремо. Вироблена державою стратегія (включно до 2050 р.) обґрунтовує існуючу необхідність адаптації законодавства України до законодавства ЄС, підтримуючи дотримання необхідності міжнародних зобов'язань, обґрунтованих Угодою про партнерство і співробітництво між Україною та європейським співтовариством від 14 червня 1994 р. Відповідно до ст. 51. п. 1 УПС Україна зобов'язана наближувати власне законодавство до можливого співтовариства у пріоритетних сферах. В той же час процес долучення енергетичного законодавства, визначений пріоритетними, відповідно до Закону України «Про загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18 червня 2004 р. Д.В. Зеркалов зазначає: «Політика енергоефективності – невід'ємна частина стратегії будь-якої країни, щодо скорочення викидів парникових газів» [3]. Зміни, до якого протягом останнього десятиліття, займають важливе місце в механізмі правового регулювання суспільних відносин. Автор підкреслює, що основу політики ЄС в галузі енергозбереження укладають чинники, направлені як на зменшення енергоємності так і на розвиток відновлюваних джерел енергії. Насьогодні, невинуватими є співвідношення між мінімальним розміром заподіяної адміністративним проступком шкоди для суспільства та максимальним розміром передбаченої суми штрафу. Доцільним на нашу думку було б змінити дієвість статті 103-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення, передбачивши розмір штрафу, враховуючи особливості предмета посягання.

Ключовим в галузі електроенергетики є правове забезпечення і адміністративна відповідальність за порушення правил ядерної безпеки, адже неналежне користування атомної енергії може спричинити найпотужні руйнування та загибель людей. Статтею 274 ККУ, у разі порушення норм ядерної і радіаційної безпеки, передбачається притягнення до відповідальності особи, скоївши злочин.

Сучасний світ пропонує як найсприятливіші умови для вільного синтезу і плідного поєднання досвіду та сукупності існуючих процесуальних норм, здатних регулювати адміністративно-деліктні відносини в галузі електроенергетики.

Підтримуючи стабільність і сталість суспільного регулювання в галузі електроенергетики варто враховувати національну ментальність при встановленні порядку надання послуг з постачання електроенергії: «Запозичення зарубіжного досвіду нормативного врегулювання в тій чи іншій сфері та імплементації відповідних норм у національне законодавство України є одним із пріоритетних шляхів вдосконалення адміністративної відповідальності. При цьому варто зазначити, що сліпе запозичення зарубіжного досвіду створює часом суперечності, призводить до виникнення прогалин у регулювання того чи іншого виду правовідносин» [2].

Здійснення державного контролю наразі в Україні цілковито визначені, враховуючи вказані положення з питань входження України до ЄС.

Висновки. Отже, забезпечення адміністративно-правового регулювання енергозбереження є важливим завданням нашої держави. Сьогодні, вкрай актуальним є раціональне використання енергоефективності, що безсумнівно, в майбутньому дасть свої позитивні результати та сприятиме розвитку незалежної України.

Література

1. Бобронніков Д.О., Чикаренко І.А. Сучасна енергетична політика України: проекція та регіональний рівень. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2024. № 4. С. 18–23. URL: <file:///C:/Users/Valentyn/Downloads/633-D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-1277-1-10-20250124.pdf> (дата звернення 15.06.2025)
2. Вельможений С.А. Основи методики розслідування викрадень електричної енергії шляхом її самовільного використання : автореф. дис. канд. юрид. наук : 12.00.09 . Харків, 2009. 18 с.
3. Енергетична безпека : монографія / Д.В. Зеркалов. Харків : Харк.нац.ун-т внутр.справ, 2012. 989 с.
4. Гончаренко О. Державне регулювання та саморегулювання господарської діяльності: пошук балансу. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 3. С. 40–45.
5. Енергетична складова відносин Україна-ЄС: виклики і перспективи. *Національна безпека і оборона* № 1–2. 2022. URL: https://razumkov.org.ua/images/journal/NSD187-188_2022_ukr_full.pdf (дата звернення: 20.06.2025)
6. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8074-10. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 16.06.2025)
7. Новицький А.М. Організаційно правові засади державного управління у паливно-енергетичному комплексі України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.07 . Ірпінь, 2005. 17 с.
8. Про енергетичну ефективність : Закон України від 21.10.2021 №1818-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1818-IX#Text> (дата звернення: 22.06.2025)
9. Про затвердження Правил охорони електричних мереж : постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2022 №1455. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1455-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 22.06.2025)
10. Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2050 року : Розпорядження КМ України від 21 квітня 2023 р. №373-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/373-2023-%D1%80#n6> (дата звернення: 20.06.2025)
11. Столітній, А. В. Зарубіжний досвід застосування адміністративного затримання та шляхи його запозичення для України. *Форум права*. 2012. №2. С. 673. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/ejournals/FP/2012-2/12cavzdu.pdf> (дата звернення: 25.06.2025)
12. Samantha Olz, Ralph Sims, Contribution of Renewables to Energy Security. – OECD / IEA, April, 2007. URL: https://iea.blob.core.windows.net/assets/682ee8e1-a423-4775-bcd1-38bf4c18717f/so_contribution.pdf (дата звернення: 23.06.2025)

Анотація

Гоцалюк С. Ю. Законодавче забезпечення енергозбереження як пріоритетного напрямку інтеграції України до Європейського Союзу. – Стаття.

У статті проаналізовані особливості адміністративно-правових засад енергозбереження в сучасних процесах інтеграції України до Європейського Союзу. Розглядаються вимоги, щодо захисту національних інтересів та внесені зміни до Закону України «Про ринок електричної енергії» в частині забезпечення безпекового відношення електроенергетики. З'ясовано, що сьогодні існуюча необхідність енергозбереження, дає можливість передбачити державне регулювання електроенергетики та прискорити інтеграцію України до Європейського Союзу в контексті взаємодії соціально-правової реальності. Зроблено висновок, що саме забезпечення енергозберігаючих засобів сприятиме визначеному нашою державою курсу на євроінтеграцію та відновлення відновлюваних джерел енергії. Визначено, що забезпечення законодавчої діяльності енергозбереження на сьогодні є пріоритетним напрямком інтеграції України до Європейського Союзу. В статті зазначено, що в Україні існує необхідність впровадження дієвих законів, спрямованих на посилення власної енергетичної незалежності та формування енергетичного законодавства, як одного цілого, задля створення потужних важелів, здатних забезпечити енергетичну безпеку держави. Визначено, що шляхом удосконалення законодавчого забезпечення енергозбереження проблеми мають відбуватися з урахуванням загальних тенденцій та напрямків руху нашої держави до інтеграції з Європейським Союзом. В складній ситуації сьогодення очевидно, що даний період має характеризуватись підвищенням державного контролю в галузі енергозбереження, формуванням електроенер-

гетичного законодавства в цілому, вдосконалення юридичної відповідальності в цій галузі, перегляді системи адміністративних проступків – деліктів. Зазначено, що загальний курс України на децентралізацію безпосередньо передбачає використання енергоефективних технологій та залученням іноземних інвестицій в енергетичну галузь, що сприятиме ефективному функціонуванню ринку електроенергії, впровадження сучасних стандартів виробництва.

Ключові слова: адміністративно-правове регулювання, довкілля, енергозберігаючі технології, децентралізація, інтеграція, передовий досвід, ринок електричної енергії.

Summary

Gotsalyuk S. Yu. Legislative ensurance of energy saving as a priority direction of Ukraine's integration into the European Union. – Article.

The article analyzes the features of the administrative and legal principles of energy conservation in the modern processes of Ukraine's integration into the European Union. The requirements for protecting national interests are considered and amendments are made to the Law of Ukraine "On the Electricity Market" in terms of ensuring the security of the electricity industry. It was found that the current need for energy conservation makes it possible to provide for state regulation of the electricity industry and accelerate Ukraine's integration into the European Union in the context of the interaction of social and legal

reality. It was concluded that the provision of energy-saving devices will contribute to the course set by our state for European integration and the restoration of renewable energy sources. It is stated that ensuring the legislative activity of energy conservation today is a priority in the integration of Ukraine into the European Union. The statistics indicate that in Ukraine there is a pressing need to promote effective laws aimed at strengthening energy independence and forming energy legislation as a whole to create stronger important people to ensure the energy security of the state. It is indicated that by improving the legislative provision of energy conservation, problems may arise from the regulation of hidden trends and directly in the direction of our country's integration with the European Union. In the current situation, it is obvious that this period may be characterized by advances in government control in the field of energy conservation, the formation of electricity legislation in general, and a thorough legal framework in this galusi, re-examination of the system of administrative offenses – torts. It has been stated that Ukraine's policy towards decentralization directly transfers the use of energy-efficient technologies and the acquisition of foreign investments into the energy sector, which is suitable for an effectively functioning market. electricity, the promotion of current production standards.

Key words: administrative and legal regulation, environment, energy-saving technologies, decentralization, integration, best practices, electricity market.